

01. ZÁKLADNÍ POJMY/KATEGORIE ARCHITEKTURY, URBANISMU A KRAJINY A JEJICH SOUVISLOST S URBÁNNÍM VÝVOJEM:

MĚSTO A SVĚT (PROSTOR JAKO MÍSTO A ČAS/ USPOŘÁDANOST/ROZHRANÍ/HIERARCHIE) / MĚSTO A PŘÍRODA (KRAJINA) / MĚSTO A ČLOVĚK (POSPOLITOST/KULTURA) / MĚSTO A SPOLEČENSTVÍ (CIVILIZACE/POLIS/HOSPODAŘENÍ) / MĚSTO A POHYB (CESTA/METODA) / MĚSTO A ČAS (CYKLICKÝ A LINEÁRNÍ/MÍRA/METAMORFÓZA) / MĚSTO, ARCHITEKTURA A TÉCHNÉ / MĚSTO A HISTORIE (PAMĚŤ/TRADICE/PRAMENY A ZDROJE)

- MĚSTO – soustředěnost, nakupenost, hnětenost (těsto) míst
- Stratifikace – diferenciaci – specializace – předpoklad inovací
- MOST mo-sto – spojnice, vazba, vztah k ostatním bytostem, ke společenství – cesta
-

MĚSTO A SVĚT

Prostor jako místo a čas

- PROSTOR – je utvářen bytostmi a vztahy mezi nimi
V prostoru žijeme, utváříme ho vymezujeme si svůj a ten na nás pak působí
- MĚSTO je prostor – ohraničené místo – město jako mechanismus/organismus stavící na pospolitosti /společnosti
- Město je stálé sídlo ve světě
- MÍSTO moi-sto – Ohraničené, opevněné, ohrazené, obezděné
- HRANICE – základní urbanistické schéma, 1. čára urbanismu
- ČAS je subjektivní (vnímaný, prožívaný, hodnocený konkrétním jedincem/skupinou osob), vše má počátek a konec

Uspořádanost

- Snaha architekta vnést do prostoru a jeho chaosu ŘÁD, definovat prostor

Rozhraní

- Roz-hraní, roz-mezí
- Rozhraní jako prolnutí dvou světů – soukromý/veřejný, zastavěný/nezastavěný, přírodní/kulturní, krajinné/urbánní
- Přejímové rituály – puberta, narození, smrt
- V architektuře – materiální: položení základového kamene, dokončení hrubé stavby
mentální: mezuzá (svitek ve zdi), westwerk (v kostele u vstupu)

Hierarchie

- Souvisí se stratifikací a specializací obyvatel
- Vzniká hierarchie města – centrum (nejdražší pozemky, bezpečí, vyšší třída) X okraj města (chudší, žebřavé řády – františkáni)

MĚSTO A KRAJINA

- Regio – krajina
- KRAJINA – část území, kam až dohlédnu (k horizontu), má počátek a konec
- Je okrajem ohraničený prostor, jakékoliv místo bytostí a pospolitostí
- Město má svou vnitřní krajinu, je usazené v krajině – přírodě, okolí
- Schulz – Genius loci (duch místa):
 - Krajina umělá a přírodní
 - Romantická: př. Alpy – severská krajina, chybí jim jednotící prvek, špatně srozumitelná, chaotická
Př. Praha, středověká města – rozmanitost, tajemnost
 - Kosmická: př. poušť – monotónní, řád
Chartúm (hl. město Súdánu), islámská města – řád, racionální, přísně geometrické
 - Klasická: př. Řecko, Řím – jasně definovaná přírodní místa
 - Bydlet v nějakém místě znamená dvě věci:
 - Identifikaci – někam patřím
 - Orientaci – něco mohu udělat
 - Vztah člověka ke krajině
 - Člověk zviditelňuje své pochopení (cesta mezi úbočími skal)
 - Přidává, co chybí (vertikála aleje do ploché krajiny)
 - Symbolicky přenáší význam (tvorba ve městě)

MĚSTO A ČLOVĚK

- Bez člověka by nebylo město
- Člověk, rodina, kmen
- Telos- tělo – cíl, konečnost, smrtelnost
- Podstatou živé bytosti je, že má svůj svět, žije v něm, má k němu vztah, vztah existuje jen tam, kde je nějaké místo
- KULTURA: péče, způsob, jakým se člověk vztahuje ke světu, pečuje o svět
- lat. colo = obdělávám, vzdělávám půdu
-

POSPOLITOST X SPOLEČNOST Ferdinand Tönnies

Postopolitost (Gemeinschaft) – tradiční společnost

- Malé skupiny řídicí se autoritami a tradiční mravem
- Sledují společné zájmy
- Vazby mezi lidmi vznikají v rodinách a v sousedství, příbuzenství, přátelství
- Všichni jsou vedeni přirozenou/organickou vůlí

Společnost (Gesellschaft) – v dnešní době

- Ve městech (18./19.stol) se vazby mezi lidmi proměňují z pospolitosti na společnost
- Vedení svobodnou vůlí
- Každý sleduje své vlastní zájmy, každý chápe druhého jako nástroj k dosažení svých cílů
- Velké společnosti – lidé se neznají, neosobní vazby, odcizení– řízení pravidly, veřejné mínění

MĚSTO A SPOLEČENSTVÍ

- Společenství je také organismus
- Společenství je základ civilizace
- Civilizace = život ve městech, organizovaný vládou a usnadněný písmem
- Obec tvoří širší kulturní společenství, jež je základem civilizace
- POLIS (řecky) = obec
- Kosmopolis = velké město, populace složena z několika různorodých kulturních prostředí
- Ekumenopolis = město pokrývající celou planetu
- Megapolis = město, oblast, která vznikla spojením několika měst a předměstí
- Makropolis = mateřské město kolonie, hlavní město
- Nekropolis = město mrtvých
- HOSPODAŘENÍ: člověk vlastníci dává tvar a řád místu, plní okolí,
- pojmenovává je, a má za ně odpovědnost – úcta a péče – hospodárné jednání
- Oikos – hospodaření v domě

MĚSTO A POHYB

- Pohyb je základním předpokladem vývoje – vývoj jedince, vývoj společnosti, sociální pohyb
- Souvislost cesty – způsobu a pohybu – změny
- Cesta není pouze spojnice dvou míst ve smyslu vzdálenosti fyzické, nýbrž právě směřováním, směrem děje
- Cesta – methodos – způsob, pohyb, změna
- Čínský TAO – cesta
- Budování vlastní cesty, člověk je cestou veden, ale není předem hotová, nevíme, kam nás zavede, na cestě poznáme, kdo jsme
- Agora (místo politické) – svatá cesta – akropole (místo duchovní)
-

MĚSTO A ČAS

- Čas – doba/trvání nebo okamžik/pocit v dané chvíli
- CYKLICKÝ – kvalitativní (hodnotí)
 - opakuje se, střídání dne a noci, ročních období, let
 - antika – čas povýšen nad prostor
 - vyjádření minulosti, přítomnosti, budoucnosti
 - templum – chrám, místo, které obsahuje jiný čas
- LINEÁRNÍ – kvalitativní (měří)
 - měření, vymezení
 - středověk – stvoření světa bohem, vzkříšení, zmrtvýchvstání

- čas má svůj počátek a míří ke svému naplnění
- chrám – symbol konečného vyústění pozemského života, obřady křtu po pohřeb
- dnes – abstraktní vnímání – čas jsou peníze
- míra – rozsah, objem, rozměr, stupeň, velikost, hodnota – měřítko
- míra – mens – měsíc – cesta Měsíce po obloze strukturovala čas
- metamorfóza – přeměna (hornin, hmyzu, rostlin, člověka (báje), města)

MĚSTO A ARCHITEKTURA, TECHNÉ

- ARCHÉ – počátek, původ, příčina, základ
- Týktó – počít, rodit, růst, nabývat tvaru
- Architekt – první řemeslník, tesř
- Každý z nás je architektem své vlastní existence
- Od 18. stol. se člověk chápe jako tvůrce dějin – architektura a urbanismus jsou pak jedou z tvořivých cest, jimiž je nový vztah k dějinám hledán
- Architektura jako pomník života
- Architektura formuje prostor, dává mu tvář
- Techné = způsob, jakým člověk přetváří okolí
-

MĚSTO A HISTORIE

- TRADICE – nositel paměti
- Trado – předávám
- PAMĚŤ – čas vnímaný jako čas událostí – památka – vzpomínka – ukotvení
-